Idejna zasnova Doma upokojencev Domžale v naselju Rodica

avtor / Urban Hribar
mentor / prof. Jurij Sadar, u.d.i.a.

Skrb za starejše poznamo že od nekdaj. Od družinske pomoči, skrbi za najrevnejše, do organiziranega varstva. Vseskozi se spreminja tudi položaj starejših v družbi. Nekoč so jih skoraj častili, upodabljali kot boga, sedaj pa so postavljeni na dno družbe, pozabljeni. Domovi upokojencev in podobne ustanove imajo zaradi svoje zgodovine že v osnovi negativen prizvok. So institucije, kjer svojci pustijo starejše, da jim niso v breme. Ustanove, kjer vladajo slabe razmere. Ustanove za "pozabljene". Zaradi svetovnega trenda staranja prebivalstva je zagotovljenih mest premalo. Spreminja pa se tudi njihova vloga. Je dom upokojencev le bolnica za starejše ali ustanova za dostojno postaranje?

Dom upokojencev Domžale deluje že od leta 1929 v centru mesta Domžal. Zgradba je bila zgrajena leta 1979 in je bila za tedanje čase moderna, inovativna. V času do sedaj je bila že večkrat dozidana, nadzidana in preurejena, vendar obstoječe stanje še vedno ne zadošča minimalnih zahtevam, ki jih narekuje veljavni standard. Nadaljni posegi v objekt so zahtevni in neracionalni. Primerna "nadomestna" lokacija je v naselju Rodica, ki je v neposredni bližini središča Domžal. Območje predstavlja travnik, brez trajnih nasadov, ki je predviden za javni program. Pri umeščanju domov za starejše je potrebno oceniti primernost širše lokacije (urbano okolje, dostopnost, zelene površine itd.) in potencial njenega razvoja. Vpletenost vsakega objekta v širšo lokacijo je ključnega pomena za delovanje objekta. Potrebno se je vprašati, kaj dom upokojencev potrebuje od širše lokacije in kaj ji lahko nudi. Bolj kot program institucionalnega varstva za starejše razumemo kot zaključeno celoto, manj je odvisen od konteksta lokacije. Poenostavljeno povedano: objekt lahko postane "center dogajanja", torej ustvarja in urbanizira okolico; prinaša dopolnilni program za zunanjega uporabnika ali pa je postavljen "v center dogajanja", torej so uporabniki vpeti v širšo lokacijo.

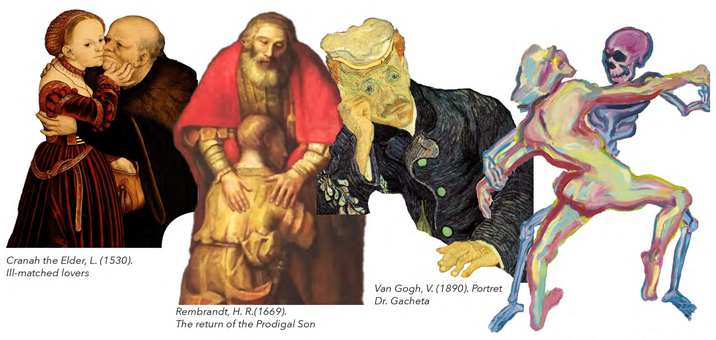

Cranah the Elder, L. (1530). Ill-matched lovers

Rembrandt, H. R.(1669). The return of the Prodigal Son

Van Gogh, V. (1890). Portret Dr. Gacheta

Prirejeno iz Lassnig, M. (1999). Der Tod und das Mädchen

druženje

Prostori za spontano ali načrtovano druženje (kavarna, restavracije, parki ...) so osnova za družabno življenje ljudi.

zelene površine

Vedno večje število domov za starejše se gradi v mestnem okolju, ki pa je pogosto podhranjeno s količino zelenih površin za sproščanje in rekreacijo.

storitve

Za oskrbovance morajo biti dostopne storitve kot npr. frizer, manikura, trgovine ... Predvsem pa javne ustanove, kot so pošta, občina, upravne enote ...

dostopnost

Za dobro dostopnost je potrebna primerna prometna infrastruktura, javni promet in bližina svojcev.

Kreiranje okolice
Program mora biti samozadosten, zaradi česar lahko postane novo urbano središče predela.

Suburbano okolje
Objekt na obrobju mestnega jedra

Vpletenost
Starejši so vpleteni v dogajanje, tudi tisti, ki so manj mobilni.

center dogajanja

Mesto k starejšim
Zaradi dodatnega programa se okolica vključuje v program.

Javni program
Zaradi vključevanja okolice program postane bolj odprt za javnost

Podrejanje okolici
Program ni nujno samozadosten.

Urbano okolje
Objekt v centru mesta.

Odtujenost
Za vpletenost v dogajanje, morajo biti oskrbovanci gibalno sposobni in motivirani.

v centru dogajanja

Starejši v mesto
Osnovni program objekta se dopolnjuje s programom, ki ga ponuja mesto.

Zasebni program
Zaradi pomankanja programa se objekt zapira okolici.

Koncept razvoja Domžal

Koncept prostorskega razvoja mesta Domžale je opredeljen v 53. členu OPN Domžale, ki predvideva med seboj povezane mestne predele, v katerih se vzpostavi programska jedra, ki bodo postala orientacijska in programska mestna vozlišča. Kakovostno in prepoznavno arhitekturo je potrebno umeščati predvsem v vzpostavljena programska jedra. Predvidena lokacija predstavlja programsko jedro mestnega predela Škrjančevo Rodica - Jarše.

I. Obstoječa lokacija - Domžale center
II. Nova lokacija - Rodica

Mestni predeli in pripadajoča programska jedra
1 Študa
2 Stob
3 Center
4 Zaboršt
5 Podrečje
6 Vir-Količevo
7 Škrjančevo Rodica - Jarše
8 Preserje
9 Radomlje
10 del Homca

urbana os
zelena os
prečne povezave
železniška proga
cestno omrežje
zgodovinsko-kulturna os

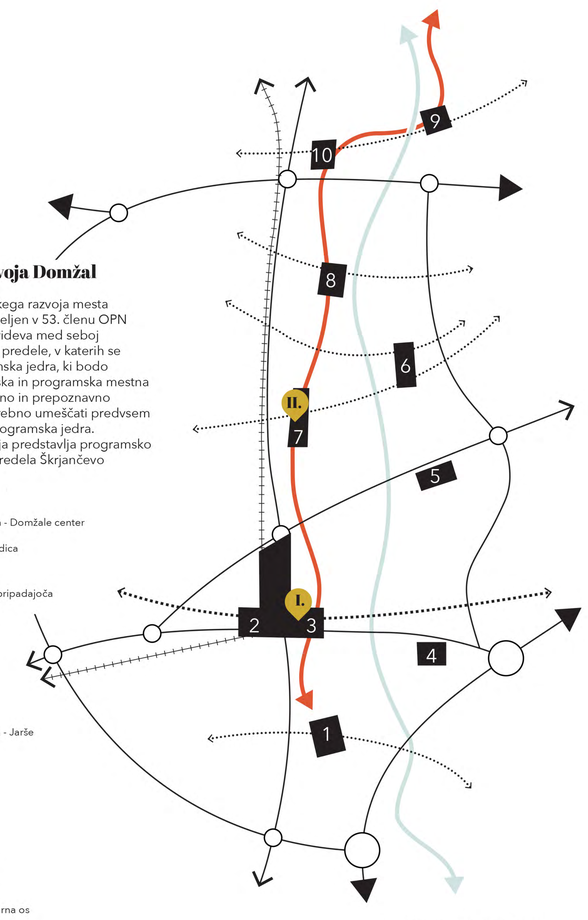

Koncept razvoja mesta Domžale.

Koncept

Izhodišče projektiranja je bila osnovna enota, ki predstavlja en oddelek, brez pripadajočega večnamenskega prostora. Želja je bila zasnovati enovit raster - racionalno mrežo, ki je podvržena spremembi in odgovarja na več predvidenih situacij. Konstrukcija omogoča spreminjanje dvoposteljne sobe v enoposteljno sobo z verando, ki predstavlja razširitev hodnika in dodatni prostor srečevanja. Stanovalci si prostor verande lahko prilagodijo z lastnim pohištvom in na ta način izboljšajo orientacijo po objektu. Osnovna enota je dimenzij 21 x 14,7 m in je sestavljena iz 8 sob, negovalne kopalnice, WC za goste in dodatnega prostora za tehnične prostore (sestrska soba, prostor za umazano in čisto perilo).

Osnovne enote so na zemljišče postavljene glede na urbanistična izhodišča, tako da med seboj ustvarjajo prazni prostor različnih karakteristik in ambientov. Pletenje osnovnih enot v dve "kiti" ustvari prostor za pripadajoče večnamenske prostore in loči objekt na dva trakta. Med njima se ustvari "medprostor", ki predstavlja osrčje objekta, ki prevzame funkcijo notranjega glavnega trga. Osnovni kiti sta zasnovani racionalno, z mislijo efektivnega delavnega procesa nege za starejše. Vmesni prostor pa dodatni program, ki izboljšuje kakovost bivanja. Vmesni del je enovit dvoetažni prostor, katerega ločujejo predelne stene, ki se prepletajo med konstrukcijo in ustvarjajo prostore druženja. Noben prostor si med seboj ni enak, kar ponuja možganom več prostorskih kontekstov za številne različne naloge in posledično bolj optimalne pogoje za ustvarjanje novih spominov.

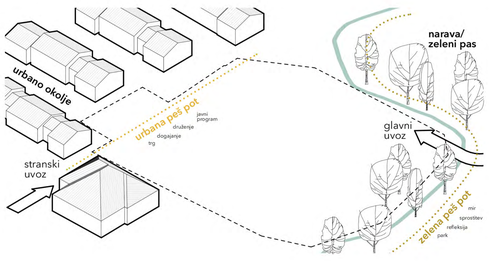

Izhodišča

Glavno izhodišče za umeščanje novogradnje v prostor je stik narave z urbanim okoljem. Ob zahodnem delu se vzpostavi urbana peš pot z javnim programom. Ob Mlinščici poteka zeleni pas, ki ga je vredno ohranjati in nanj navezati objekt.

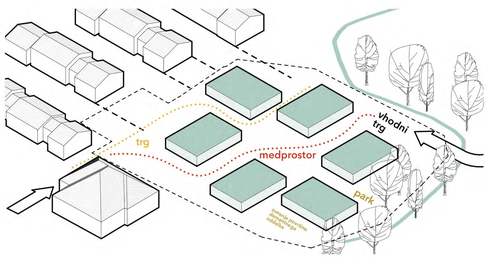

Postavitev

Osnovne enote so na zemljišče postavljene glede na urbanistična izhodišča, tako da med seboj ustvarjajo prazni prostor različnih karakteristik in ambientov. Program ustvarjenega prostora določa okolica.

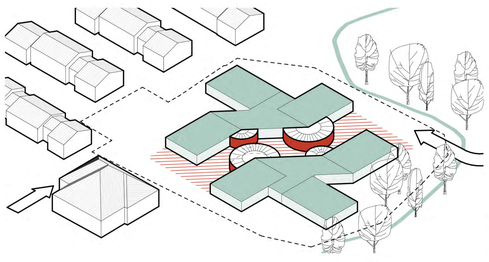

Povezovanje

Pletenje osnovnih enote, objekt loči v dva trakta. Med njima se ustvari "medprostor", ki predstavlja osrčje objekta. Vanj so vstavljeni pavilijoni različnih dimenzij, namembnosti in materialnosti, ki predstavljajo prostore druženja, prostor med njimi pa notranjo ulico.

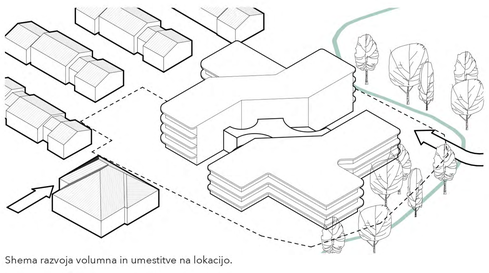

Oblikovanje

Objekt je višji na zahodnem urbanem delu in se niža proti vzhodnemu zelenemu pasu. Okoli osnovnega volumna se pletejo balkoni, ki zmehčajo kompleksno formo in ji dajo prepoznavni izgled.

Shema razvoja volumna in umestitve na lokacijo.

Ureditvena situacija | m 1:500

Vizualizacija vhodnega trga.

Vizualizacija pogleda na promenado.

Medprostor

Medprostor ima moč motivirati posameznika k aktivnosti, druženju, združevanju in pripadnosti, kar tudi predstavlja izhodiščno točko za projektni del naloge. Prostor, ki je mnogih oblik, ambientov in dejavnosti, kar izboljšuje orientacijo po prostoru in spodbuja delovanje možganov. Enovit prostor predelne stene ločujejo na več manjših podprostorov, ki s svojim oblikovanjem in razporeditvijo sugestirajo uporabo. Posledično se izboljša programska identiteta, krepi se aktivnost oskrbovancev in javno dojemanje ustanove.

Obseg projekta definira programska naloga, ki je narejena na podlagi obstoječega objekta, kapacitet in Pravilnika o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 67/06 in 135/21). Služi kot pomoč pri projektiranju, ne kot zaključen program. Projektna naloga je konceptualni kolaž, ki prikazuje odnos objekta do okolice, organizacijo programa po objektu, odnos programov in oblikovna izhodišča posameznih prostorov. Prikazuje razmišljanja in ni zaključena celota, saj omogoča različne interpretacije.

Koncept objekta je izpeljan iz Domžalske tradicije pletenja slamnikov. Obrt je predstavljala druženje, saj so se ljudje srečevali vsak dan v drugi hiši in ob prepevanju, plesanju in pogovorih pletli kite. Osnovni volumen objekta predstavljata dva trakta, ki med seboj ustvarjata prazni prostor; medprostor. Oblikovan je kot enovit dvoetažni prostor, s predelnimi stenami, ki se pletejo med konstrukcijo in ustvarjajo prostore druženja, srečevanja in aktivnosti.

Prerez B-B | m 1:200

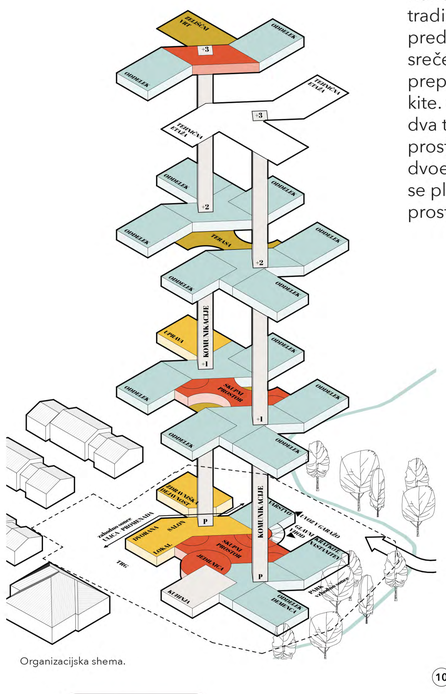

Organizacijska shema.

kino zastrt prostor

tapison

trg

skupen prostor

brušen in štokan beton

kamin

duhovna oskrba

toplina lesa

odprtost

druženje

linolej

žive barve

meditacija zelenje

tapison

kontemplativnost

Kolaži podambientov osrednjega prostora.

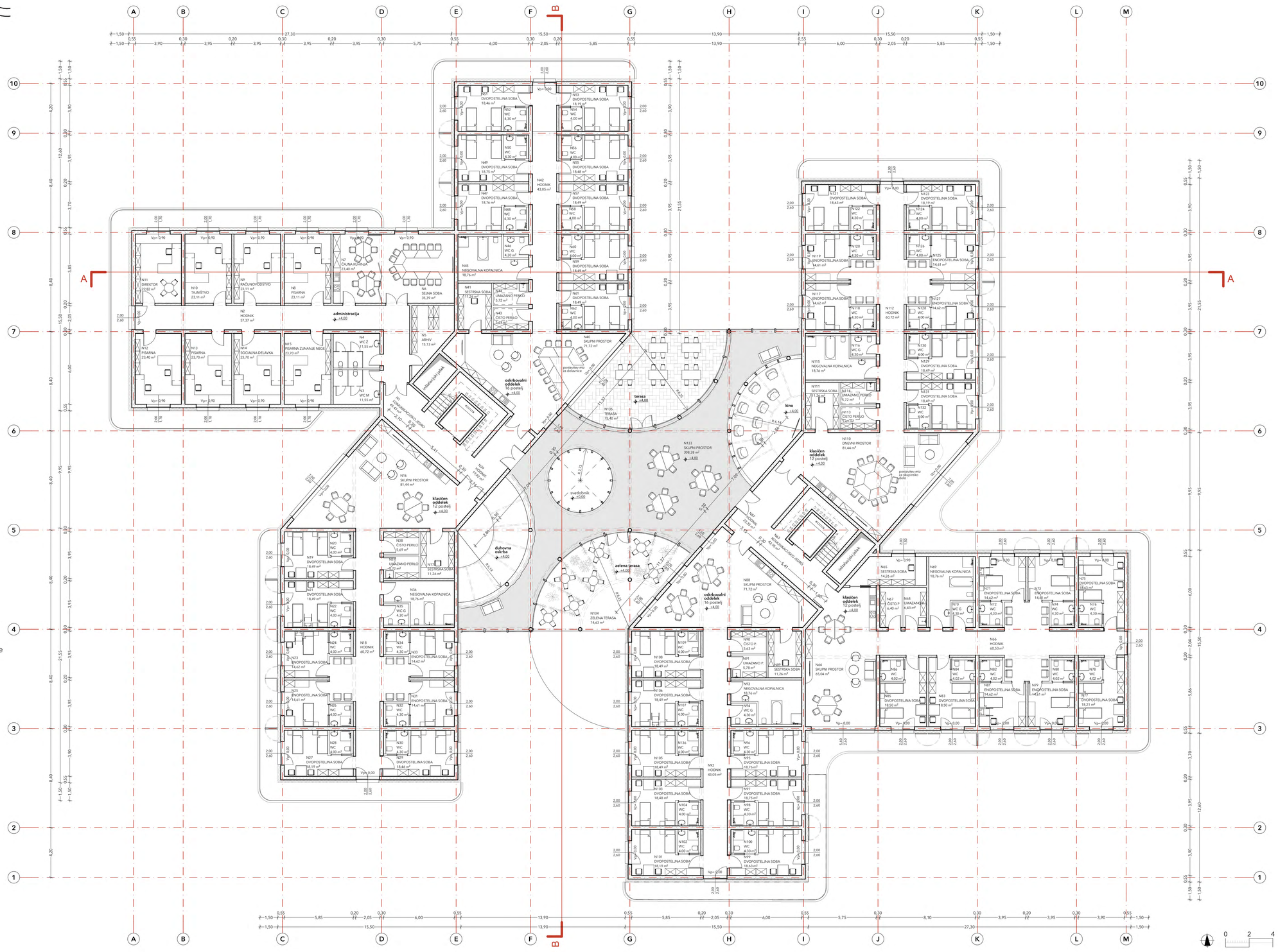

Tloris 1. nadstropja | m 1:200

Konceptualni kolaž.

Vizualizacija skupnega prostora oddelka.

Vizualizacija osrednjega dela v pritličju